

V následujících kapitolách se Pumprová zabývá Robertovou penitenciální příručkou *Summa confessionum* a kázáními, shrnutými pod název *Opus super epistolas*. V případě tohoto díla pak přichází po důkladném prozkoumání jediného dochovaného rukopisného pramene s novými poznatky, díky kterým je možno Robertovi připsat podstatně větší korpus kázání, než jaký mu byl přiznáván doposud na základě práce Jaroslava Kadlece z roku 1975.

Nejvíce prostoru je pochopitelně věnováno textu vydávanému. Pumprová podává i stručný úvod do problematiky biblické exegeze a zvláště pak do tradice výkladů Písňe písní. Zde je třeba znovu připomenout Robertovu výjimečnost, neboť biblická exegeze se u nás začala výrazněji rozvíjet až se založením pražské univerzity, a jeho dílo je tedy v dobovém kontextu zcela mimořádné. Při rozboru samotného Robertova *Compilatio* se Pumprová soustřeďuje na okolnosti vzniku a dochování díla, jeho styl, výstavbu a zvláště autority: editorce se podařilo určit, že hlavním zdrojem Robertova díla byla *Summa quae dicitur Abel*, dosud nevydaná sbírka distinkcí pařížského učitele Petra Cantora († 1197), z níž Robert čerpal především pro citování autorů 12. století. Toto zjištění tak pomohlo opravit dřívější domněnku o návaznosti Robertova díla na cisterciácké výklady Písňe písní, především pak na Bernarda z Clairvaux.

Samotná edice je provedena pečlivě. Editorčina práce byla usnadněna faktem, že je znám pouze jediný rukopis díla (jde o opis originálu, který se dnes se nachází v Hornorakouské zemské knihovně v Linci; o jeho podobě a čitelnosti se lze poučit z několika přiložených barevných reprodukcí). Proto se Pumprová rozhodla ponechat v textu grafické zvláštnosti originálu (e caudatum, občasnou ligaturu ae) i zachovat původní pravopis. Jde tedy o jakýsi mix transkripce a transliterace, jelikož ale editorka uvádí své vydavatelské zásady v úvodní studii (což kupodivu není věc zcela samozřejmá), nelze tento přístup považovat za jakkoli chybný.

Edice je vybavena třemi aparáty: textové kritickým, který obsahuje editorčiny zásahy do textu, upozorňuje na opravy středověkého písaře a přináší relevantní textové varianty pramenů u převzatých pasáží. Dále je to aparát biblický, v němž nalezneme odkazy na citovaná místa z Písma, a konečně aparát autorit s odkazy na antická a středověká díla, které Robert cituje a které se autorce podařilo určit. S tím souvisí i seznam Robertem používaných pramenů a důležitý rejstřík jednotlivých citací těchto autorit, připojený na konec edice.

Pokud jde o zásahy do původního textu, nelze s nimi než souhlasit – editorka opravuje pouze pasáže, které nedávají dobrý gramatický smysl a které jsou nejspíše písařskými omyly. Litovat je možno snad pouze toho, že k edici není připojen CD-ROM s elektronickou verzí edice.

Nelze než doufat, že výborný editorský počín Anny Pumprové je zatím jen prvním krokem k zadostiučnění, které česká medievistika Robertovi Olomouckému coby jedné z nejvýznamnějších postav středověké latinské literatury v českých zemích dluží.

JAN CTIBOR

Pavel KRAFL – Petra MUTLOVÁ –
Dana STEHLÍKOVÁ, *Řeholní kanovníci
sv. Augustina v Lanškrouně. Dějiny
a diplomatář kláštera*, Historický ústav
AV ČR, Praha 2010 (= Práce Historického
ústavu AV ČR, řada B, sv. 7)

400 s., ISBN 978-80-7286-176-7

Zpřístupňování diplomatických pramenů k dějinám klášterů stálo dlouhá desetiletí zcela na periferii české historiografie. Podle průvodního slova hlavního autora knihy, Pavla Krafla, mimo jiné vlivem „oficiálního nezájmu o církevní dějiny, včetně dějin řeholí“. Krafl v tomto ohledu upozorňuje na jedné straně na velké množství dosud needitovaného archivního materiálu, na straně druhé pak na nevyhovující zpracování listin ve starších edicích, resp. na jejich nedostupnost. Vydávání diplomatářů konkrétních klášterů, případně celého řádu, tedy pokládá za jednu z alternativ dalšího výzkumu.

Knihy se skládá ze dvou autonomních částí – textové a ze samotného diplomatáře. Na rozdíl od klasických edic však textová část nehraje pouze roli prostého úvodu, ale podává obsáhlý přehled dějin původce pramenného fondu, tedy vlastní augustiniánské fundace. Této monografické části, již sepsal Pavel Krafl, předchází seznam needitovaných i editovaných pramenů a sekundární literatury (ty jsou nadto v úvodních pasážích o dějinách kláštera znovu stručně resumovány a v nejzákladnější rovině komentovány). Velmi cenný je přehledový soupis rukopisných sepsání dějin lanškrounského kláštera z období 17. až 19. století. Prameny tohoto typu bývají medievisty povětšinou opomíjeny, přitom však přes své zjevné limity nabízejí zajímavé informace o historické paměti instituce.

Pojednání o dějinách kanonie Krafl začíná základním osvětlením fenoménu řeholních kanovníků, zabývá se terminologickými otázkami a stručně čtenáře uvádí do kontextu dějin řádu kanovníků sv. Augustina v českých zemích. Poté přikročuje k líčení konkrétních dějin lanškrounské fundace. Zakladatelem augustiniánské kanonie v Lanškrouně byl roku 1371, na samém konci svého episkopátu, litomyšlský biskup Petr Jelito, fundace se ovšem rozvíjela především za jeho nástupců Albrechta ze Šternberka a Jana Železného. Ti oba augustiniánské kanovníky všemožným způsobem podporovali.

Kanonie vznikla původně na předměstí, z důvodu nepříznivých podmínek však byl klášter roku 1393 přenesen za městské hradby k farnímu kostelu, již dříve inkorporovanému k augustiniánům, čímž byly posíleny vazby kláštera s městem. Celou kauzu přenesení a následného budování nového konventu Krafl na základě pramenů rekonstruuje. Nevěnuje se ale pouze dějinám politickým, zabývá se i majetkovou základnou kanonie, rolí kanovníků v pastoraci, konfraterními svazky s jinými řádovými domy (především Roudnicí nad Labem a Kazimierzí u Krakova), a nerezignoval ani na snahu o postžení personálního složení lanškrounského konventu. Na základě role v soudních přích pak Krafl nabízí představu o postavení lanškrounských kanovníků v rámci kléru litomyšlské diecéze, kterou pokládá za nezanedbatelnou. Ačkoliv se mohl opřít jen o více než půlstoletí starý archeologický průzkum, ve zkratce představuje i stávající znalosti o stavebním vývoji lanškrounského kláštera, který byl v 16. století přebudován na zámek.

K zániku augustiniánské kláštera došlo stejně jako v jiných případech na prahu husitských válek, kdy lanškrounsťi kanovníci následovali někdejšího litomyšlského biskupa Jana Železného a našli azyl v biskupské Olomouci, kde vybudovali nový konvent. Ačkoliv literatura spojuje tento exodus s tažením utrakvistů do středních a východních Čech na jaře roku 1421, Pavel Krafl na základě stavu zachování předhusitských dokumentů v archivu olomouckého konventu logicky usuzuje, že k tomu nejspíše došlo ještě před bezprostředním ohrožením Lanškrouna.

Myšlenku diplomatáře by přirozeně nebylo možné realizovat bez odpovídajícího dochování pramenného materiálu. A bohatství archivního fondu olomoucké kanonie Všechných svatých coby pokračovatele konventu lanškrounského je skutečně značné. Diplomatář kláštera tak přináší edici čítající 53 latinských listin, z nichž 48 je

dochováno v originále. Snesená matérie přitom zahrnuje léta 1371 až 1412. Dokumenty pocházejí převážně z fondů Moravského zemské archivu z Brně (v prvé řadě fondu E3 Augustiniáni Olomouc), opomenuty ale nebyly ani fondy dalších archivů domácích i zahraničních (vybrané archivy polské a v jednom případě i Tajný vatikánský archiv). Editori zohlednili nejen prameny diplomatické, ale také kodikologické v podobě kopiářů. Při své práci se řídili územ platným pro český diplomatář, s přihlédnutím k pozdně středověkému charakteru svého materiálu. Nová edice přirozeně reflektuje zpracování předchozí (především CDM, sv. XI–XV) a opravuje jejich nedostatky. Součástí knihy je také nezbytná orientační pomůcka v podobě věcného, jmenného a místního rejstříku.

Publikaci *Řeholní kanovníci sv. Augustina v Lanškrouně* nelze hodnotit jinak než pozitivně. Zjevným přínosem je už sama skutečnost, že lanškrounský klášter dosud postrádal obsáhlejší fundované zpracování dějin (na limity především Bubnovy *Encyklopedie řádů a kongregací* je upozorněno v úvodních pasážích), a Kraflův text, jenž mohl stavět na svých předchozích dílech studiích, tak splácí jeden z dluhů české medievistiky. Ani domácí literaturu o řádu, který přichází do Čech roku 1333 z podnětu biskupa Jana IV. z Dražic a stává se významným šířitelem tzv. nové zbožnosti, nelze charakterizovat jako příliš obsáhlou. Kniha o lanškrounském konventu je i z tohoto pohledu vítaným příspěvkem.

O přínosu materiálové části, která alespoň v tomto konkrétním případě nahrazuje letité a ne vždy zcela vyhovující svazky moravského kodexu, netřeba hovořit obsírněji. Vše výše psané pak násobí fakt, že kniha je bilingvní, byť texty v anglické mutaci jsou zkrácené. Upozornit je třeba také na kvalitní obrazovou dokumentaci, která vynikne především v případě pečeti. Každému zájemci o regionální dějiny Lanškrounska, resp. monasteriologii obecně, se tak zásluhou Pavla Krafla, Petry Mutlové a Dany Stehlikové dostává do rukou veskrze kvalitní a užitečné dílo.

JOSEF ŠRÁMEK